

Aile Yemekleri, Yeme Davranışları ve Fast-Food Tüketim Sıklığı İlişkisi: KTMU Örneği

 Tolga GÖK^{1*}

 Dinara İSAKOVA²

 Cemal İNCE³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin aile ile yeme tutumlarının yeme davranışlarına, yeme davranışların da fast-food tüketim sıklıklarına etkisini ortaya koymaktır. Literatüre bağlı olarak geliştirilen anket ile veriler toplanmıştır. Veriler, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde öğrenim gören 382 öğrenciden elde edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS istatistik programı ve Smart PLS 3.3.2 kullanılmıştır. Analiz sonucunda, aile ile yeme tutumu boyutlarından "aile yemeklerindeki atmosfer", yeme davranışlarından "bilişsel kısıtlama davranışı"nın olumlu yönde etkilerken bilişsel kısıtlama davranışı fast-food tüketim sıklığını olumsuz olarak etkilemektedir. Diğer taraftan aile ile yeme tutumu boyutlarından "aile yemeklerinde öncelikler" boyutu yeme davranışlarından "kontROLSÜZ yeme davranışı" üzerinde olumlu bir etkiye sahipken, "kontROLSÜZ yeme davranışı" da fast-food tüketim sıklığı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bu bulgular, öğrencilerin sağlıklı beslenmeleri için aile ile yemek yemenin önemine ve fast-food tüketim sıklığını azaltmak için sağlıklı ve dengesiz beslenmeye karşı çeşitli önlemler alınmasına yönelik çalışmalar yapılmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile Yemekleri, Yeme Davranışı, Fast-Food Tüketim Sıklığı, Kırgızistan.

Jel Code/Kodu: L66, L83

The Relationship between Family Meals, Eating Behaviors and Fast-Food Consumption Frequency: The Case of KTMU

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the effect of university students' eating attitudes with family on eating behaviors and eating behaviors on fast-food consumption frequency. Data were collected with a questionnaire developed based on the literature. The data were obtained from 382 students at Kyrgyz-Turkish Manas University (KTMU). SPSS statistics program and Smart PLS 3.3.2 were used in the analysis of the data. As a result of the analysis, the "atmosphere in family meals", which is one of the dimensions of eating attitude with family, positively affects "cognitive constraint" from eating behaviors, and "cognitive constraint" negatively affects the frequency of fast-food consumption. On the other hand, "priority of family meals" from the dimensions of eating attitude with family has a positive effect on "uncontrolled eating behavior" from eating behaviors, and "uncontrolled eating behavior" has a positive effect on the frequency of fast-food consumption. These findings indicate the importance of eating with family for students to have a healthy nutrition and the necessity of taking various measures against unhealthy and unbalanced nutrition in order to reduce the frequency of fast-food consumption.

Keywords: Family Meals, Eating Behavior, Fast-Food Consumption Frequency, Kyrgyzstan.

Referans/Citation: Gök, T., İsakova, D. & İnce, C. (2020). Aile Yemekleri, Yeme Davranışları ve Fast-Food Tüketim Sıklığı İlişkisi: KTMU Örneği, *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, Vol. 2, No.2, 216-232.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü, Kırgızistan / Selçuk Üniversitesi, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Türkiye, tolga.gok@manas.edu.kg, ORCID ID: 0000-0002-9252-9504.

*Sorumlu Yazar.

² Öğr. Gör., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Kırgızistan, dinara.isakova@manas.edu.kg, ORCID ID: 0000-0003-1623-4509.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Kırgızistan / Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Türkiye, cemal.ince@manas.edu.kg, ORCID ID: 0000-0003-2005-7090

1. GİRİŞ

Beslenme aile ile başlayan bir eylemdir. Çocuklar beslenme kültürünü ailede kazanırlar. Ailede düzenli beslenme, aile üyeleri arasında sosyal etkileşimler ve sağlıklı beslenme düzenlerinin rol modellemesi için fırsatlar sağlar. Aile ile beslenme sağlıklı beslenme düzenlerinin gelişmesine yardımcı olur ve düzensiz yeme davranışlarını da önler (Neumark-Sztainer vd., 2004). Aile bireylerinden yetişkinlerin yemeklerde düzenli olarak bulunamaması durumunda, çocuklarının hangi yiyecekleri yediklerini veya çocuklarının yeterli beslenip beslenmediğini bilmeleri mümkün olmayabilir. Bunun iki sakıncası olabilir; ilk olarak çocuklarda beslenme alışkanlıkları yanlış gelişebilir, ikinci olarak ta çocuklarda sosyalleşme düzeyi tam oluşmayabilir. Aile ile yeme alışkanlığı, çocuklarda bozuk yeme davranışlarının ortaya çıkmasını önleyebilir.

Öğrencilerin beslenme alışkanlıklarının ailenin etkisinden ayrılmaya başladığı, çevreden etkilendiği ve değişmeye başladığı dönem lise ve üniversite öğrencilik dönemidir. Bu dönemde öğrenciler; arkadaş çevresiyle (okul ve mahalle arkadaşları) daha çok vakit geçirmeye ve bazı öğünleri dışarıda yemeye başlamaktadırlar. Bu nedenle en kısa zamanda karınlarını doyurmayı amaçlamaktadırlar. Bu öğrenciler yiyecek ihtiyaçlarını hem ekonomik nedenler, hem de zaman darlığı nedeniyle genellikle fast-food ürünlerini tercih ederek karşılamaktadırlar. Bu dönemde öğrenciler için önemli olan açlıklarını gidermektir.

Öğrencilik döneminde beslenme alışkanlıklarını değiştiren bir diğer çevresel olay, öğrencilerin eğitim amacıyla başka bir yada ülkeye göç etmesidir. Eğitim süresince öğrenciler, çoğunlukla aile ortamından uzaklaşmaktadırlar. Bu süreçte öğrenciler, öğrenci yurdunda, özel yurtlarda, evde tek başına veya diğer öğrenci arkadaşlarıyla kiralık evlerde kalmaktadırlar. Öğrenciler, genellikle yemek yapmayı bilmeyen kişilerdir. Beslenme ihtiyacını çoğunlukla ev dışında karşılamaya çalışmaktadırlar. Beslenme ihtiyaçlarını; eğitim kurumlarının (öğle yemeği) ve öğrenci yurtlarının yemekhanelerinde (sabah kahvaltısı ve akşam yemeği), kantinlerde (kahvaltı-simit, poğaç, börek, çay, vb.) ve özel yiyecek-içecek işletmelerinde (restoran, kafe ve fast-food) karşıladıkları bilinmektedir. Bu süreçte öğrenciler, yemeklerin çabuk hazırlanması, ucuz olması, doyurucu olması (tok tutması), lezzetli olması vb. nedenlerle daha çok fast-food ürünlerini tüketmeye yöneldikleri görülmektedir.

Günümüz modern dünyasında, üniversite öğrencilerinin yeme davranışlarının şekillenmesinin ailede başlayıp ileriki yaşlarda değiştiği ve öğrencilerin daha sağlıksız gıda tüketimine yöneldikleri hem sosyal yaşamda gözlenmekte hem de birçok araştırma bulgularında ifade edilmektedir. Öğrencilerin yeme davranışları üzerinde ailenin hangi yönlerden bir etkisinin olduğunu bilmek yeme davranışlarının daha iyi anlaşılabilmesine olanak sağlayacaktır. Ayrıca yeme davranışlarındaki bilinçli ya da bilinçsizce yapılan hareketlerin zamanla öğrencileri fast-food tüketiminin artmasına ya da azalmasına sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinin aile ile yeme tutumu veya bireysel yeme davranışları üzerine yapılan araştırmalara literatürde rastlanmasına rağmen aralarında bir ilişki veya etkiye dair çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin bireysel yeme davranışlarında ailenin etkisini ortaya koyarak literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin yeme davranışlarının fast-food tüketim sıklığı üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğuna dair literatürde çalışmalara çok fazla rastlanmamaktadır. Daha çok fast-food tüketiminin nedenleri üzerine çalışmalara odaklanıldığı görülmektedir. Diğer taraftan bu çalışmanın Kırgızistan'da yapılmasının Kırgızistan'ın turizm ve gastronomi alanındaki literatür eksikliğinin giderilmesine de destek olacağı ifade edilebilir. Bu kapsamda, çalışmada ilk olarak üniversite öğrencilerinin aile ile yeme tutumlarının yeme davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sonrasında ise yeme davranışlarının fast-food tüketim sıklığına olan etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile yemekleri

Aile ve aile bireylerinin beslenme kültürü ve yemek seçimi, öğrencilerin beslenme alışkanlıkları, yemek seçimleri ve yeme davranışları üzerinde birinci derecede etkili olan faktörlerdendir (Kabaran & Mercanlıgil, 2013). Aile üyelerinin sofraya oturma zamanı, sofraya ritüelleri, öğün sayısı, sofrada bulunan yiyecek ve içecekler, gıdaların taze veya hazır gıda olma durumları, ailenin dışarıda yeme alışkanlığı ve türü, anne ve babanın bireysel yemek tercihleri ve beslenmeye karşı tutumları öğrencilerin beslenme ve besin tercihlerini doğrudan etkilemektedir (Shrewsbury vd., 2010). Ayrıca ailelerin çocukları için yararlı olduğunu düşündükleri besinleri yemeye zorlamaları, zararlı olduğunu düşündükleri besinlerden uzak tutmaya çalışmaları ve bu amaçla koymuş oldukları kurallar çocukların beslenme ve yiyecek tercihlerini etkilemektedir (Matheson vd., 2006).

Öğrencilerin yiyecek seçiminde sosyal, psikolojik ve çevresel faktörlerin önemli bir yeri vardır. Sosyal faktörler içerisinde değişkenlik gösteren ebeveynlerin yiyecek seçimi, öğrencilerin beslenme alışkanlıklarının şekillenmesinde önemli ölçüde rol oynamaktadır. Ailesi ile yemek yiyen öğrencilerin daha sağlıklı beslendikleri ve bununda öğrencilerin psikolojik yapılarını olumlu etkilediği görülmüştür (Basset, 2008; Boutelle vd., 2007; Arcan vd., 2007; Pearson vd., 2009; Neumark-Sztainer vd., 2003). Aile ile yemek, öğrencilerde yasaklı madde kullanımı, eğitimde düşük puan alımı, depresif belirtiler ve intihar gibi psikolojik duyguların azalmasına da katkı sunmaktadır (Eisenberg vd., 2004).

Neumark-Sztainer vd., (2004) aile yemeklerinin yapısına ilişkin niceliksel olarak aile ile daha sık yemenin ve niteliksel olarak aile yemeklerindeki öncelikler, aile yemeklerindeki olumlu atmosfere ve belirli kurallar çerçevesinde yapılandırılmış bir aile yemeği ortamına sahip olan öğrencilerin, düzensiz yeme alışkanlıklarının daha düşük olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle aile yemekleri, aile bağlılığını sağlamanın ötesinde yeme davranışı bozukluklarını önleme anlamında da önemli bir faktördür.

Yıldırım vd. (2017) tarafından öğrencilerin yeme tutum ve davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik çalışmada aile ilgili özelliklere değinilmiştir. Araştırmada aile tipine göre öğrencilerin yeme tutumlarında farklılıklar belirlenmiştir. Dağılmış ailelerde öğrencilerin olumsuz yeme tutumu çekirdek ve geniş ailelere göre anlamlı düzeyde yüksek olarak belirlenmiştir.

Ünalın vd. (2009) tarafından sağlık yüksekokulu öğrencilerine yönelik yapılan yeme tutumu araştırmalarında yurttan kalan ve ilçede yaşayan öğrencilerde yeme tutum bozuklukları oranının daha yüksek olduğu ve bu öğrencilerin genel olarak bir ana öğünü atladıkları belirlenmiştir. Yurtsever & Sütçü (2017) tarafından yapılan yeme tutumunda algılanan ebeveynlik araştırmasında ebeveyne yönelik olumsuz algıların çocuklarda olumsuz yeme tutumuna sebep olduğu görülmüştür.

2.2. Yeme davranışı

Yeme davranışı içsel, çevresel ve sosyal olaylardan etkilenen, birey ve çevreye etkileri olan karmaşık bir süreçtir (Dovey, 2010; Van Strien vd., 1986). İnsanlar temel beslenme gereksinimlerini karşılama sürecinde birbirinden farklı davranışlar sergilemektedirler. Yeme davranışları üzerinde “genetik, çevre, hormonlar, içinde bulunulan duygusal durum, sosyo demografik faktörler, geçmiş deneyimler, kültürel ve dini inanışlar, medya, beden algısı, şişmanlık, iştah vb.” pek çok faktör etkili olmaktadır (Karakuş vd., 2016). Yeme davranışını oluşturan süreci anlamak ve yeme davranışlarının farklı yönlerini ölçmek için çalışmalar yapılmıştır. Yeme davranışlarını oluşturan değişkenleri belirlemek amacıyla çeşitli ölçme araçları geliştirilmiştir.

Yeme davranışlarını belirlemeye yönelik ölçeğin 18 ve 21 maddeden oluşan versiyonları (TFEQ-R18 ve TFEQ-R21) bilim insanları tarafından çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Bu ölçeğin 18 maddelik versiyonuna ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Kıraç vd. (2015) tarafından ve üç faktörlü yeme ölçeğinden revize edilen 21 maddelik versiyonunun Türk kültürüne uyarlanması ise Karakuş vd. (2016) tarafından yapılmıştır. Deveci vd. (2017) tarafından 21 madde ve üç boyuttan oluşan ölçek Gastronomi ve Mutfak sanatları eğitimi alan öğrencilerin yeme davranışını araştırmak amacıyla da kullanılmıştır. Taşpınar (2018) Çanakkale ilinde fast-food işletmelerine giden tüketicilerin yeme davranışlarını ölçmek için 21 maddeli ölçekten yararlanmıştır. Jáuregui-Lobera vd. (2014) ise 18 maddeli ölçeğin İspanyolca versiyonu ile öğrencilerin yeme davranışlarını ölçmek üzere çalışma gerçekleştirmiştir. Karlsson vd. (2000) ise obez kişilerin yeme davranışlarını ölçmek üzere ölçeğin İspanyolca versiyonunu geliştirmiş ve kullanmıştır. Löffler vd. (2015) ise katılımcıların yeme davranışlarını yaş ve cinsiyet açısından değerlendirmek için ölçeğin Almanca versiyonunu kullanmıştır.

Bu ölçeklerden birisi de ilk kez Stunkard & Messic (1985) tarafından geliştirilen TFEQ (Three Factor Eating Questionnaire) olarak adlandırılan üç faktörlü yeme ölçeğidir. TFEQ, yemenin davranışsal ve bilişsel bileşenlerini belirlemek ve ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. TFEQ ölçeği iki bölüm ve üç alt ölçek (boyut) olmak üzere toplam 51 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk bölümü 36 maddeden (evet/hayır) oluşmaktadır. İkinci bölüm ise 14 maddeli likert tipi bir ölçek yer almaktadır. Üç faktör yeme ölçeğinin boyutları ise; yemenin bilişsel kısıtlaması, kişinin kendini kısıtlayamama davranışı ve açlık durumundan oluşmaktadır (Serin & Şanlıer, 2018). Işgın vd. (2014) tarafından duygusal yeme, kontrolsüz yeme ve bilişsel kısıtlama davranışları ile vücut bileşimi arasındaki ilişkiye yönelik çalışmada bilişsel yeme davranışı ile Vücut Kitle İndeksi arasında ilişki olduğu belirlenmiştir.

2.3. Fast-food tüketim sıklığı

Fast-food olarak adlandırılan hızlı bir şekilde hazırlanan ve sunulan yiyeceklerin tüketimi son yıllarda dünya çapında hızlı artış göstermektedir. Bu alanda yapılan araştırmalara göre fast-food restoranların sayısı da talebe bağlı olarak artış eğilimindedir. Fast-food üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde bu alanda yapılan ulusal ve uluslararası pekçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Bunlardan bazıları aşağıda ifade edilmiştir.

Önder & Önder (2019) tarafından üniversite öğrencilerinin fast-food tüketimine dair alışkanlıklarını belirlemek için araştırma yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin pek çoğunun kolaylık ve zaman kısıtlılığı nedeniyle fast-food ürünler tüketmeyi tercih ettikleri ve en az haftada birkez fast-food tükettiği tespit edilmiştir.

Canpolat & Çarıkoglu (2016), üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada fast tüketiminin haftada en çok 2-3 kez ve çoğunlukla öğle yemeklerinde gerçekleştiğini ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin fast-food tercih sebebinin ise bu tür gıdaları sevmeleri olduğu ifade edilmiştir.

Unur & Gök (2012) tarafından fast-food gıdaların tüketiciler açısından birçok olumsuz etkileri olduğu halde tüketiminin yoğun olmasının sebebi araştırılmıştır. Analiz sonucunda, tüketiciler dışarıdayken acıktıkları, tadını sevdikleri, kolaylıkla erişebildikleri ve alışveriş yaparken acıktıkları için fast-food tükettiklerini belirtmişlerdir.

Korkmaz (2005) fast-food işletmelerinin uyguladıkları rekabet stratejilerini ve bu stratejilerin üniversite öğrencilerinin fast-food tercihlerindeki etkisini belirlemeye çalışmıştır. Bu araştırma bulgularına göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %60'ının fast-food tüketim sıklığının, her gün ile ayda bir arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Askari Majabadi vd. (2016) tarafından yetişkinlerin fast-food tüketimini etkileyen faktörler üzerine yapılan araştırmada katılımcıların %28,6'sının sık sık, %38'inin bazen ve %28,6'sının nadiren fast-food tükettikleri tespit edilmiştir. Fast-food tüketimini teşvik eden faktörlerin kişisel görüşlere, sosyal faktörlere ve ailevi faktörlere dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.Hipotezlerin geliştirilmesi

Öğrencilerin beslenme alışkanlıkları edinmesinde birinci derecede etkili olan ailenin yeme biçimi ve anne ve babanın yemek seçimi konusunda oynadığı rol olarak bilinmektedir (Neumark-Sztainer vd., 2005; Şanlıer vd., 2009). Ebeveynler, çocuklarının yeme alışkanlıklarını kazanmalarında önemli rol model oldukları gibi, onların sağlıklarını korumalarına ve sağlıklı gelişmelerine yardımcı da olabilmektedirler. Ayrıca ebeveynler, çocuklarının fiziksel aktivite yapmalarına örnek olmakta, çeşitli gruptaki sebze, meyve ve etlerle onların beslenmelerini sağlamakta, ailenin ihtiyaç duyduğu gıda ürünlerini sağlıklı gıdalar arasından seçmekte ve çocuklarına belirli beslenme alışkanlıkları kazandırmaktadırlar. Bilimsel araştırmalar, öğrencilerin yeme davranışlarının ebeveynlerin yeme davranışları ile şekillendiğini göstermektedir (Birch & Davison, 2001).

Aile bireylerinin birlikte yemek yemeleri sadece bir sofrada yemek yemeleri değildir. Ebeveynler tarafından genç aile üyelerine sofrada toplumun mutfak kültürü ve sofrada adabı aktarılmaktadır. Bu nedenle aile bireylerinin birlikte yemek yemeleri son derece önemlidir. Aile üyeleri ile sorun yaşayanlar, düzenli aile yaşantısı (çalışma koşulları, spor faaliyetleri, sosyal faaliyetler vb.) olmayan ve evlerinde düzenli yemek yemeyen öğrencilerin beslenme alışkanlıklarında düzensizlikler ortaya çıkmaktadır (Olsen & Ruiz, 2008). Aile üyelerinin birlikte yeme sıklığının artması (özellikle sabah kahvaltısı ve akşam yemeği), öğrencilere sağlıklı beslenme alışkanlığı kazandırmakta ve meyve-sebze tüketimini artırmaktadır (Moreno vd., 2010). Araştırmalar, aile ile sık yemek yemenin öğrencilerde ve yetişkinlerde meyve-sebze tüketimini artırdığını ve düzensiz yemek yeme alışkanlığının ise meyve-sebze tüketimini azalttığını göstermektedir (Neumark-Sztainer vd., 2003; Boutelle vd., 2007).

Ailelerin yiyecek ve içecek tercihleri, bunların temin şekli, hazırlanma ve pişirilme şekli öğrencilerin ileriki yaşamlarındaki yiyecek ve içecek tercihleri ile beslenme alışkanlıklarını etkilemektedir. Ayrıca, sofrada aile üyelerinin birlikte olması ise öğrencilerin hem fiziksel hem de psikolojik sağlıklarını olumlu yönde etkilemektedir (Gillman vd., 2000). Öğrencilerin besin seçimi ve yeme davranışlarının belirlenmesi bireysel, sosyal ve çevresel faktörlere bağlıdır. Öğrencilerin genel davranışları, inanç, bilgi, öz yeterlilik durumları, vücut denge durumları, para ve zaman, ana ve ara öğün tüketimi ve lezzet tercihleri bireysel faktörlerdir (Neumark-Sztainer vd., 1999). Aile, arkadaş ve komşular ve bunların yeme-içme davranışları, medya, toplumun mutfak kültürü vb. unsurlar ise öğrencilerin yeme davranışlarını etkileyen sosyal ve çevresel faktörlerdir (Gorin & Crane, 2008). Yapılan bilimsel çalışmalarda bireylerin genç yaşta beslenme davranışlarının ebeveyn beslenme davranışlarından etkilendiği ortaya konulmuştur (Basset, 2008; Boutelle vd., 2007; Arcan vd., 2007). Bu çerçevede aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H₁: Aile ile yeme tutumunun, öğrencilerin yeme davranışları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1a}: Aile yemeklerinin önceliği, öğrencilerin yeme davranışlarından bilişsel kısıtlama boyutu üzerine anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1b}: Aile yemeklerinin önceliği, öğrencilerin yeme davranışlarından duygusal yeme boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1c}: Aile yemeklerinin önceliği, öğrencilerin yeme davranışlarından kontrolsüz yeme boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1d}: Aile yemeklerindeki atmosferin, öğrencilerin yeme davranışlarından bilişsel kısıtlama boyutu üzerine anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1e}: Aile yemeklerindeki atmosferin, öğrencilerin yeme davranışlarından duygusal yeme boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1f}: Aile yemeklerindeki atmosferin, öğrencilerin yeme davranışlarından kontrolsüz yeme boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1g}: Aile yemeklerindeki kuralların, öğrencilerin yeme davranışlarından bilişsel kısıtlama boyutu üzerine anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1h}: Aile yemeklerindeki kuralların, öğrencilerin yeme davranışlarından duygusal yeme boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1i}: Aile yemeklerindeki kuralların, öğrencilerin yeme davranışlarından kontrolsüz yeme boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

Altun & Kutlu (2015) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin yemelerine özen göstermedikleri, alalacele ve hızlı servis edilen yiyecekleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu tür yiyecekler içerisinde fast-food yiyeceklerin önemli bir yer tuttuğunu (özellikle hamburger) belirlemişlerdir. Güleç vd. (2010) tarafından kadın üniversite öğrencilerinden yurtlarda kalanlar üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin kahvaltı öğününü atladıkları ve fast-food ürünlerini tükettikleri belirlenmiştir. Njagi (2017) tarafından Nairobi’de öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada ise kişisel ve sosyal faktörlerin öğrencilerin fast-food ürünlerini tercih etmede rol oynadığı belirlenmiştir. Deveci vd.’nin (2017) gastronomi alanında öğrenim gören öğrencilere yönelik yaptıkları araştırmada öğrencilerin yüksek oranda kontrolsüz yeme davranışı gösterdikleri belirlenmiştir. Kınır vd. (2015) tarafından öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada ise “*öğrencilerin fast-food tüketimlerine etki eden en önemli nedenlerin başında ürün özellikleri, daha sonra hız ve fiyat politikası*” gelmektedir. Taşpınar (2018) ise “*aile ile birlikte yemek tüketiminin yeme-içme davranışlarını etkilediği ve aile ortamında yeme-içme tüketiminden uzak kalan bireylerin fast-food tüketimine*” yöneldiğini ifade etmektedir. Saghaiana & Mohammadi (2018) tarafından fast-food tüketim sıklığını etkileyen faktörler üzerine yapılan çalışmada, fast-food gıdaların içeriği hakkında bireylerin farkındalığa sahip olmasının fast-food tüketim sıklığını olumsuz yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalar doğrultusunda yeme davranışının fast-food tüketim sıklığı üzerindeki etkisini belirlemek üzere aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H₂: Öğrencilerin yeme davranışlarının fast-food tüketim sıklıkları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{2a}: Öğrencilerin yeme davranışlarından bilişsel kısıtlamanın fast-food tüketim sıklıkları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

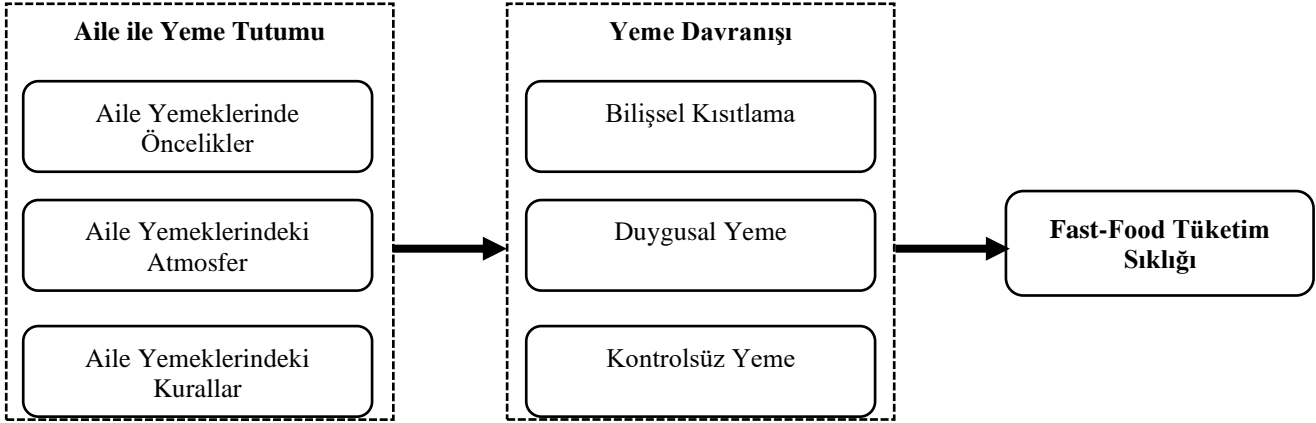
H_{2b}: Öğrencilerin yeme davranışlarından duygusal yemenin fast-food tüketim sıklıkları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{2c}: Öğrencilerin yeme davranışlarından kontrolsüz yemenin fast-food tüketim sıklıkları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın amacı ve modeli

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin aile ile yeme tutumlarının yeme davranışlarına etkisini ve yeme davranışlarının da fast-food tüketim sıklıklarına etkisini belirlemektir. Araştırma modelinde de (Şekil 1) görüldüğü gibi aile ile yeme tutumunun boyutlarının herbirinin yeme davranışı boyutlarına olan etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Devamında ise yeme davranışı boyutlarının fast-food tüketim sıklığına etkisi sorgulanmıştır. Araştırmanın kapsamını Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

3.2. Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde (KTMU) Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Meslek Yüksekokulu ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yönteminden yararlanarak veri toplama üç birimde gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örnekleme sosyal bilimlerde kullanılan popüler yöntemlerden birisidir (Widing vd., 2003). Bu akademik birimler üniversitenin en kalabalık birimlerinden olup toplam öğrenci sayısı yaklaşık 1.500'dür. Veri toplama amaçlı kullanılan anket formları, Mart-Nisan 2019 aylarında araştırmacılar tarafından ilgili birim yöneticilerine bırakılarak doldurtulması sağlanmıştır. Üç birimin öğrencilerinden toplam 382 geri dönüş gerçekleşmiştir. Bu örneklem büyüklüğü, araştırma evreni 1.500 olarak dikkate alındığında %5 hata payı ve % 95 güven düzeyi ile 306 olması gereken örneklem büyüklüğünü karşılamaktadır.

3.3. Veri toplama aracının geliştirilmesi

Literatüre bağlı olarak geliştirilen anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcıların demografik ve davranışsal özellikleri (Cinsiyet, yaş, okul, sınıf, ikamet yeri, spor yapma sıklığı, kilodan memnuniyet, fast-food tüketim sıklığı) hakkındaki verileri elde etmeyi amaçlamaktadır. İkinci bölümde ise, Neumark-Sztainer vd. (2004) tarafından geliştirilen ve Mançe (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan 14 maddeli "Aile ile Yeme Tutum ve Davranış" (Family Eating Attitude and Behavior Scale-FEABS) ölçeği yer almaktadır. Bu ölçeğin üç alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; Aile yemeklerinde öncelikler (5 madde), Aile yemeklerindeki atmosfer (4 madde) ve Aile yemeklerindeki kurallardır (5 madde). Anketin üçüncü bölümünde, katılımcıların yeme davranışlarını belirlemek amacıyla Karlsson vd. (2000) tarafından geliştirilen ve Karakuş vd. (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan 21 maddeli "Üç Faktörlü

Yeme Ölçeği” (Three Factor Eating Questionnaire-TFEQ) kullanılmıştır. Üç Faktörlü Yeme Ölçeği üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; Bilişsel kısıtlama (6 madde), Duygusal yeme (6 madde) ve Kontrolsüz yemedir (9 madde). Katılımcılar anketin her iki ölçeğinde de yanıtlarını 5’li Likert derecelemesine (1=Kesinlikle katılmıyorum, ..., 5=Kesinlikle katılıyorum) göre vermişlerdir. Fast-food tüketim sıklığına ilişkin sorunun cevap kategorileri “1=Hiçbir zaman , 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Çok sık ve 5=Her zaman” şeklindedir.

3.4. Verilerin analizi

Yapısal modeli test etmek için kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi PLS-SEM (SmartPLS 3.3.2) kullanılmıştır (Ringle vd., 2015). PLS-SEM elde edilen verilerin nitelikleri ve araştırmanın yapısına uygun olduğu için tercih edilmiştir (Hair vd., 2011). Bu tercihin yapılmasının en önemli sebepleri araştırmanın keşifsel olması ve verilerin normal dağılıma uygun olmaması (Hair vd., 2011; Ali vd., 2018) ile birlikte yol modeli ile ölçülen bir veya daha fazla yapının araştırmada yer almasıdır (Hair vd., 2019). Aynı zamanda, PLS-SEM çok boyutlu bir araştırma modelini oluşturan yapılarda varyans tahmin etme ve genişletme açısından uygun bir tekniktir (Ali vd., 2018). Araştırmada örneklem sayısının 50’den fazla olması durumunda kullanılması önerilen Kolmogorov-Smirnov testi (Saruhan & Özdemirci, 2013) ile verilerin normal dağılıma uygun olmadığı tespit edilmiş ve araştırma modelini test etmek için PLS-SEM kullanım kararı alınmıştır. Hair vd. (2011) tarafından önerildiği gibi, ilişki katsayılarının anlamlılık düzeyini belirlemek ve t-değerlerini tahmin için 5000 kez yeniden örneklem ile önyükleme (bootstrapping) yöntemi kullanılmıştır. Ankette yer alan katılımcıların demografik ve davranışsal özelliklerine ilişkin veriler SPSS istatistik programı yardımıyla analiz edilerek frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile ifade edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcılara ilişkin bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre öğrenim gördüğü sınıfı belirtmeyen 1 öğrenci ve ikamet ettiği yeri belirtmeyen 12 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Tablo 2’de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin dağılıma yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin dağılım

Özellikler	f	%	Özellikler	f	%
Cinsiyet			Sınıf		
Kadın	272	71,2	I. Sınıf	105	27,5
Erkek	110	28,8	II. Sınıf	109	28,5
Yaş			III. Sınıf	106	27,7
18-20 yaş arası	211	55,2	IV. Sınıf	60	15,7
21-23 yaş arası	159	41,6	Cevaplamayan	2	0,5
24-26 yaş arası	11	2,9	İkamet edilen yer		
27 yaş ve üzeri	1	0,3	Aile yanı	129	33,8
Akademik birim			Kiralık ev	122	31,9
Turizm ve Otelcilik YO	153	40,1	Öğrenci yurdu	79	20,7
İİBF	128	33,5	Diğer	40	10,5
Meslek YO	101	26,4	Cevaplamayan	12	3,1

382 katılımcının %71,2’sinin kadın, %55,2’sinin 18-20 yaş arasında, %40,1’inin Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu öğrencisi, %28,5’inin II. Sınıf öğrencisi ve %33,8’inin ailesi yanında kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların kilolarından memnuniyeti, spor yapma sıklığı ve fast-food tüketim sıklıklarına ilişkin davranışları incelenmiştir. Katılımcıların davranışsal özelliklerine ilişkin dağılım Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların davranışsal özelliklerine ilişkin dağılım

Davranışsal Özellikler	Art. Ort.	ss
Kilosunda memnun olma durumu	3,44	1,129
Spor yapma sıklığı	2,22	1,082
Fast-food tüketim sıklığı	2,16	0,782

Katılımcıların kilosundan memnun olma durumlarının 3,44 (1: Hiç memnun değilim, ... 5: Çok memnunum); spor yapma sıklığının 2,22 (1: Hiçbir Zaman, ... 5: Her zaman) ve fast-food tüketim sıklığının ise 2,16 (1: Hiçbir Zaman, ... 5: Her zaman) aritmetik ortalama değerlerine sahip olduğu Tablo 2'de görülmektedir.

tablo 3. 5'li likert ölçeğine göre aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı

Aralık	Kilodan Memnuniyet	Spor Yapma Sıklığı	Fast-Food Tüketim Sıklığı
1,00-1,80	Hiç memnun değilim	Hiçbir Zaman	Hiçbir Zaman
1,81-2,60	Memnun değilim	Nadiren	Nadiren
2,61-3,40	Orta düzeyde memnunum	Bazen	Bazen
3,41-4,20	Memnunum	Sıklıkla	Sıklıkla
4,21-5,00	Çok memnunum	Her zaman	Her zaman

Katılımcıların davranışsal özelliklerine ilişkin verdikleri cevapların değerlendirilmesinde Tablo 4'te yer alan aralıklar kullanılmıştır. Aralıklar eşit olarak varsayılmış, aritmetik ortalamalar için puan aralığı 0,80 olarak hesaplanmıştır (Puan Aralığı = (En Yüksek Değer – En Düşük Değer)/5 = (5 – 4)/5 = 4/5 = 0,80) (Kaplanoğlu, 2014:138).

Tablo 4'teki aritmetik ortalamalara ilişkin değerlendirme aralıkları kriter olarak alındığında, katılımcıların kilosundan memnun olma durumlarına ilişkin aritmetik ortalama değerinin orta düzeyin üzerinde olduğu, spor yapma sıklıkları ve fast-food tüketim sıklıklarının ise orta düzeyin altında olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Ölçüm modeline ilişkin geçerlik ve güvenilirlik

Öncelikli olarak modele ilişkin birleşme geçerliği (Convergent validity) test edilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, gösterge yükleri, Bileşik Güvenirlik (CR) ve Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerleri görülmektedir.

Tablo 4. Ölçüm modeline ilişkin geçerlik ve güvenilirlik değerleri

Değişkenler / Göstergeler	Gösterge Yükleri	CR	AVE
Aile Yemeklerinde Öncelikler			
Sıklıkla, Akşam yemeklerini ailemle birlikte yemem. (AYT2)	0,635	0,776	0,542
Aile fertlerinin günlük işlerinden dolayı akşam yemeklerini düzenli olarak birlikte yiyemeyiz. (AYT3)	0,657		
Aile fertlerimiz zaman uyuşmazlığı nedeniyle birlikte yemek yiyemez. (AYT4)	0,889		
Aile Yemeklerindeki Atmosfer			
Ailemle birlikte yemek yemekten keyif alırım. (AYT6)	0,786	0,918	0,737
Ailemde yemek yemek, bireyleri keyifli bir şekilde bir araya getirme yoludur. (AYT7)	0,858		
Ailemde yemek zamanları (öğünler), aile bireylerinin birbirleriyle sohbet ettiği vakitlerdir. (AYT8)	0,906		
Ailemde akşam yemekleri yemek yemenin ötesinde birbirimizle sohbet ettiğimiz zamanlardır. (AYT9)	0,879		
Aile Yemeklerindeki Kurallar			
Ailemde, yemek zamanlarında uymamız beklenen kurallar vardır. (AYT10)	0,892	0,849	0,737
Yemek soframızda, sofraya adabına mutlaka uyulur. (AYT13)	0,824		

Tablo 4'ün devamı

Bilişsel Kısıtlama			
Kilomu kontrol etmek için bilerek küçük porsiyonlarda yemek yemeği tercih ederim. (YD1)	0,903	0,850	0,656
Bazı yiyecekleri beni şişmanlattığı için yemiyorum. (YD2)	0,732		
Kilo almaktan kaçınmak için öğünlerde yediğim yemek miktarını bilinçli olarak kısıtlıyorum. (YD3)	0,785		
Duygusal Yeme			
Endişeli hissettiğimde yemek yemeğe başlarım. (YD7)	0,818		
Kendimi üzgün hissettiğimde çoğu zaman gereğinden fazla yerim. (YD8)	0,863		
Stresli veya gergin olduğumda, çoğu zaman yeme ihtiyacı hissederim. (YD9)	0,848	0,930	0,689
Kendimi yalnız hissettiğimde, kendimi yemek yiyerek teselli ediyorum. (YD10)	0,781		
Eğer kendimi gergin hissedersen yemek yiyerek sakinleşmeye çalışırım. (YD11)	0,848		
Moralim bozuk olduğunda yemek isterim. (YD12)	0,818		
Kontrolsüz Yeme			
Çoğu zaman öylesine acıkırım ki midemi dipsiz bir kuyu gibi hissederim. (YD15)	0,757		
Her zaman öyle aç olurum ki tabağımdaki yemeği bitirmeden durmak benim için zor olur. (YD16)	0,768		
İştah açıcı bir yiyecek kokusu aldığımında veya lezzetli bir yemek gördüğümde, yemeğimi henüz bitirmiş olsam bile kendimi yememek için zor tutuyorum. (YD17)	0,716	0,870	0,528
Sürekli her an yemek yiyebilecek kadar aç olurum. (YD18)	0,755		
Çok lezzetli olduğunu düşündüğüm bir yiyecek gördüğümde, çoğu zaman o kadar acıkırım ki hemen o an yemek zorunda kalırım. (YD19)	0,744		
Akşam geç saatlerde veya gece çok acıkınca kendimi tutamayıp yemek yerim. (YD21)	0,608		
Fast-Food Tüketim Sıklığı (Tek maddeli değişken) (FTS)			

Tablo 4'te görüldüğü üzere, tüm maddelerin faktör yüklerinin 0,6'yı aştığı (Chin vd., 2008), birleşik güvenirlik (CR) değerlerinin referans değer olan 0,7 (Bagozzi, 1980) üzerinde ve açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinden yüksek olduğu ve açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin ise referans değer olan 0,5 üzerinde olduğu tespit edilmiştir (Hair vd., 2013). Bu sonuçlar, iç tutarlılık güvenirliğinin (Internal consistency reliability) ve birleşme geçerliğinin (Convergent validity) sağlandığını da göstermiştir.

Tablo 5. Fornell-Larcker kriteri değerleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Aile Yemeklerindeki Atmosfer	0,858*						
Bilişsel Kısıtlama	0,163	0,810					
Duygusal Yeme	0,108	0,130	0,830				
Fast-food Tüketim Sıklığı	0,097	-0,157	0,114	1,000			
Kontrolsüz Yeme	0,107	0,088	0,343	0,224	0,727		
Aile Yemeklerindeki Kurallar	0,573	0,068	0,105	0,048	0,045	0,859	
Aile Yemeklerinde Öncelikler	0,108	0,023	0,061	-0,001	0,156	0,081	0,736

* Koyu olarak yazılan köşegen değerler AVE'nin karekökü olup, diğerleri köşegen dışı değerler arası korelasyonlardır.

Ayrıca ayrışma geçerliğini (Discriminant validity) gösteren HTMT yaklaşımının sonuçları (Tablo 5) incelendiğinde, herbir yapının açıklanan ortalama varyansının (AVE) karekök değerlerinin, diğer yapılar ile olan korelasyonlarından büyük olduğu anlaşılmıştır. Böylece, ayrışma geçerliğinin (Discriminant validity) sağlandığı da görülmüştür (Fornell & Larcker, 1981).

Fornell & Larcker (1981) kriterlerine getirilen eleştiriler nedeniyle ayrışma geçerliliğini belirlemek için Henseler vd. (2015) tarafından Heterotrait-monotrait (HTMT) oranının incelenmesi gerektiği önerilmektedir. Tablo 6'da görüldüğü üzere, tüm değerler 0,85'ten küçüktür (Kline, 2011) ve bu sonuç ayrışma geçerliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçüm modeline ilişkin elde edilen bu bulgulara göre, tüm ölçüklerin yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğu ifade edilebilir.

Tablo 6. Heterotrait-monotrait (HTMT) değerleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Aile Yemeklerindeki Atmosfer							
Bilişsel Kısıtlama	0,158						
Duygusal Yeme	0,115	0,172					
Fast-food Tüketim Sıklığı	0,107	0,183	0,116				
Kontrolsüz Yeme	0,132	0,185	0,394	0,237			
Aile Yemeklerindeki Kurallar	0,774	0,106	0,137	0,064	0,126		
Aile Yemeklerinde Öncelikler	0,165	0,144	0,076	0,090	0,192	0,143	

* Gölgeli kutular, HTMT prosedürü için standart raporlama formatıdır.

Ölçüm modelinin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin veriler incelendiğinde, değişkenlerden bazılarında yer alan maddelerin gösterge yükleri 0,60'ın altında kaldığı için modelden çıkarılmıştır. Aile ile yeme tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan aile yemeklerinde öncelikler boyutuna ilişkin iki madde (AYT1 ve AYT5) ve aile yemeklerindeki kurallar boyutunda ise üç madde (AYT11, AYT12 ve AYT14) çıkartılmıştır. Ayrıca, yeme davranışı ölçeğinin alt boyutlarından olan bilişsel kısıtlama boyutunda üç madde (YD4, YD5 ve YD6) ve kontrolsüz yeme boyutunda üç madde (YD13, YD14 ve YD20) çıkartılmıştır.

4.3. Yapısal model

Yapısal modeli değerlendirmek için öncelikli olarak yapısal modeldeki doğrusallığın düzeyini gösteren VIF değerlerinin incelenmesi gerekmekte ve değişkenlerin reflektif olması nedeniyle de iç model (Inner) VIF değerlerinin dikkate alınması önem arz etmektedir. Yapısal modele ilişkin VIF değerlerinin eşik değer olan 5'ten küçük olduğu ve doğrusallık bulunmadığı anlaşılmıştır (Doğan, 2019:90; Smith vd., 2020). Sonrasında ise Hair vd. (2013) tarafından 5000 kez yeniden örneklem ile önyükleme (bootstrapping) yöntemi kullanılarak R^2 , yol katsayıları (path coefficients) ve t-değerlerine bakılması önerilmektedir. R^2 değerleri incelendiğinde yeme davranışlarından bilişsel kısıtlama değişkeni için 0,024, duygusal yeme değişkeni için 0,017, kontrolsüz yeme değişkeni için 0,033 ve Fast-food tüketim sıklığı değişkeni için 0,087 olarak tespit edilmiştir. R^2 değerleri ile ilgili bu sonuçlar bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranlarının zayıf olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Hipotez testleri

Hipotezler		β	t-değeri	p-değeri	Sonuç
H1a: Aile yemeklerinde öncelikler	→ Bilişsel kısıtlama	0,017	0,201	0,841	Desteklenmedi
H1b: Aile yemeklerinde öncelikler	→ Duygusal yeme	0,048	0,718	0,473	Desteklenmedi
H1c: Aile yemeklerinde öncelikler	→ Kontrolsüz yeme	0,149	2,324	0,020*	Desteklendi
H1d: Aile yemeklerindeki atmosfer	→ Bilişsel kısıtlama	0,175	2,285	0,022*	Desteklendi
H1e: Aile yemeklerindeki atmosfer	→ Duygusal yeme	0,069	0,984	0,325	Desteklenmedi
H1f: Aile yemeklerindeki atmosfer	→ Kontrolsüz yeme	0,109	1,474	0,140	Desteklenmedi
H1g: Aile yemeklerindeki kurallar	→ Bilişsel kısıtlama	-0,052	0,627	0,530	Desteklenmedi
H1h: Aile yemeklerindeki kurallar	→ Duygusal yeme	0,062	0,841	0,401	Desteklenmedi
H1i: Aile yemeklerindeki kurallar	→ Kontrolsüz yeme	-0,043	0,497	0,619	Desteklenmedi
H2a: Bilişsel kısıtlama	→ Fast-food tüketim sıklığı	-0,191	3,511	0,000**	Desteklendi
H2b: Duygusal yeme	→ Fast-food tüketim sıklığı	0,066	1,174	0,240	Desteklenmedi
H2c: Kontrolsüz yeme	→ Fast-food tüketim sıklığı	0,220	3,587	0,000**	Desteklendi

Not: Eşik t-değerleri. *1.96 (P < 0.05); **2.58 (P < 0.01).

Değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren yol katsayıları ve anlamlılık düzeylerinin incelenmesi doğrudan etkilerin tespit edilmesi açısından önemlidir. Aile yemeklerinde önceliklerin, öğrencinin kontrolsüz

yeme davranışı üzerinde olumlu bir etkisi vardır ($\beta=0,149$; $p<0,05$). Aile yemeklerindeki atmosferin yeme davranışlarından bilişsel kısıtlama üzerinde olumlu bir etkisi vardır ($\beta=0,175$; $p<0,05$). Yeme davranışlarından bilişsel kısıtlamanın öğrencilerin fast-food tüketim sıklığı üzerinde olumsuz bir etkisi vardır ($\beta= -0,191$; $p<0,01$). Yeme davranışlarından kontrolsüz yemenin öğrencilerin fast-food tüketim sıklığı üzerinde olumlu ve nispeten önemli bir etkisi bulunmaktadır ($\beta= 0,220$; $p<0,01$). Böylece H1c, H1d, H2a ve H2c hipotezleri desteklenmiştir (Tablo 7). Modelin genel uyumunu gösteren SRMR değerinin 0,061 olduğu ve modelin doğrulandığı anlaşılmaktadır. Tablo 7, yol katsayıları, t-değerleri ve p-değerlerini göstermektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma modelinde de bahsedildiği üzere bu çalışmada iki temel konu üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi, üniversite öğrencilerinin aile ile yeme tutumlarının yeme davranışları üzerine etkisidir. İkincisi ise yeme davranışlarının fast-food tüketim sıklığı üzerine etkisidir. Bulgulardan da anlaşılacağı gibi araştırmanın dört hipotezi desteklenmiştir.

Aile ile yeme tutumlarının yeme davranışları üzerine etkisi ele alındığında, aile yemeklerindeki atmosferin öğrencilerin bilişsel kısıtlama davranışlarına olumlu yönde etki ettiği anlaşılmaktadır. Bu bulgu aynı konuda çalışma yapan Taşpınar'ın (2018) bulguları ile benzerlik göstermekte olup ayrıca aile ile yeme tutumuna sahip bireylerin sağlıklı gıda tüketimine yönelindikleri konusunda çeşitli araştırmacıların (Olsen & Ruiz, 2008; Moreno vd., 2010; Neumark-Sztainer vd., 2003; Boutelle vd., 2007; Gillman vd., 2000; Mançe, 2006) görüşleri ile benzerlik göstermektedir. Aile yemekleri esnasında öğrencilerin diğer aile bireyleri ile sohbet ederek keyifli bir şekilde yemek yemelerinin kendilerini kısıtlayarak yemeye sevk ettiği düşünülebilir. Aile yemekleri esnasında keyif alan bireylerin kendilerini kontrol edemeyerek fazla yeme konusunda zafiyet gösterebildikleri ve bu durum karşısında aile üyeleri tarafından çocuklarına yönelik telkinde bulunmasına yol açabilir. Böylece bireylerin daha sağlıklı bir beslenme alışkanlığı kazanmalarında aile ile yemenin doğrudan etkisi olduğu ifade edilebilir.

Aile ile yeme tutumlarının yeme davranışlarına etkisine dair diğer bir bulguda, aile yemeklerinde önceliklerin öğrencilerin kontrolsüz yeme davranışları üzerinde olumlu bir etki göstermesidir. Bu sonuç, aile ile sık yemek yemenin düzensiz yeme alışkanlığını azalttığını ifade eden yazarların (Neumark-Sztainer vd., 2003; Boutelle vd., 2007) görüşlerini desteklemektedir. Taşpınar (2018) ise çalışmasında aile yemeklerinde önceliklere sahip olmanın kontrolsüz yeme üzerinde etkisi olmadığını ifade etmektedir. Bu sonuç Kırgızistan'da yapılan çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Öğrencilerin aile ile düzenli bir şekilde yemek yememesi ve farklı önceliklere sahip olması nedeniyle kontrolsüz bir şekilde yeme davranışına sahip olduğu söylenebilir. Literatürde de ifade edildiği gibi beslenme alışkanlıklarının kazanılması ailede başlamaktadır. Aile ile geçirilen zaman azaldıkça ve düzenli beslenmeden uzaklaştıkça yeme davranışlarında da düzensizlikler ile karşılaşılması muhtemeldir. Dolayısıyla düzensiz bir hayata sahip bireylerin yeme davranışlarını kontrol etmelerinin beklenmesi yanlış olacaktır.

Üniversite öğrencilerinin yeme davranışlarının fast-food tüketim sıklıkları üzerindeki etkisi incelendiğinde, bilişsel kısıtlama davranışı fast-food tüketim sıklığına olumsuz yönde etki etmektedir. Bu sonuç Saghiana & Mohammadi (2018), Taşpınar (2018) ve Monge-Rojas vd. (2013) tarafından yapılan çalışmaların bulgularına benzemektedir. Bilişsel kısıtlama davranışı kapsamında öğrencilerin kilo almaktan kaçınmak için yiyecekleri küçük porsiyonlarla yemesi veya şişmanlattığı için bazı yiyecekleri yemekten kaçınması vb. farkındalıkların oluşması fast-food tüketim sıklığına olumsuz yönde etki etmesi beklenen bir durumdur. Bu sonuç öğrencilerin aynı zamanda fast-food tüketiminin olumsuz etkilerine yönelik bilinç sahibi oldukları şeklinde yorumlanabilir. Dünyada en popüler fast-food

zincirlerinin araştırmanın yapıldığı Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te olmaması bu bulgunun önemini güçlendirmektedir.

Yeme davranışlarının fast-food tüketim sıklığına etkisine dair diğer bir bulgu ise, kontrolsüz yeme davranışının fast-food tüketim sıklığına olumlu yönde etkisinin olmasıdır. Bu sonuç, yemek yeme esnasında kontrolünü kaybeden ve normalden fazla yeme eğilimi gösteren öğrencilerin fast-food tüketim sıklıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Deveci vd. (2017) üniversite öğrencilerine yönelik yaptıkları araştırmada kontrolsüz yeme davranışı sergileyen öğrencilerin sağlıksız gıdalara yöneldikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuç yapılan çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir. Ayrıca, Taşpınar (2018) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile benzerlik tespit edilmiştir. Ailesinden uzaklaşan üniversite öğrencilerinin kontrolsüz yeme davranışı sergiledikleri ve genellikle öğün atlayarak sağlıksız fast-food gıda tüketimine yöneldikleri söylenebilir.

Sonuç olarak Kırgızistan'da üniversite öğrencileri üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada, aile ile yeme tutumlarının yeme davranışlarına ve yeme davranışlarının da fast-food tüketim sıklığına etkisinden söz edilebilir. Bulgulara dayanarak, ailenin bireylerin yetişmesindeki rollerinin daha iyi anlaşılabilmesi için toplumu bilinçlendirmeye yönelik çalışmaların ilgili kurum ve kuruluşlar (Bakanlıklar, üniversiteler, enstitüler vb.) tarafından yapılması önerilebilir. Fast-food ürünlerin zararlı etkileri hakkında değil sağlıklı ve dengeli beslenme konularında da öğrenciler bilgilendirilmelidir. Üniversite yönetimi ve ilgili fakültelerdeki uzmanlar kampüs içerisindeki fast-food yiyeceklerin üretimi konusunda denetimleri artırmalıdır. Üniversite yönetiminin sağlıklı gıda üretimi ve tüketimi konusunda yiyecek içecek hizmet noktalarının iyileştirilmesi ve öğrencilerin teşvik edilmesi önemlidir.

Araştırmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde üç akademik birimin öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışma evrene genellenemez. Gelecekte yapılacak çalışmalar farklı fakülte, üniversite ve şehirdeki öğrenciler dahil edilerek yapılabilir. Ayrıca, katılımcıların demografik özelliklerine göre yeme davranışlarında ve fast-food tüketim düzeylerindeki farklılıkları belirlemeye yönelik araştırmalar yapılması da akademisyenlere tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ali, F., Rasoolimanesh, S. M., Sarstedt, M., Ringle, C. M., & Ryu, K. (2018). An assessment of the use of partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) in hospitality research. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(1), 514-538.
- Altun, M., & Kutlu, Y. (2015). Ergenlerin yeme davranışları ile ilgili görüşleri: niteliksel çalışma. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 23(3), 174-184.
- Arcan, C., Neumark-Sztainer, D., Hannan, P., Van Den Berg, P., Story, M., & Larson, N. (2007). Parental eating behaviours, home food environment and adolescent intakes of fruits, vegetables and dairy foods: longitudinal findings from project EAT. *Public Health Nutrition*, 10(11), 1257-1265.
- Askari Majabadi, H., Solhi, M., Montazeri, A., Shojaeizadeh, D., Nejat, S., Khalajabadi, Farahani, F., & Djazayeri, A. (2016). Factors influencing fast-food consumption among adolescents in Tehran: A qualitative study. *Iran Red Crescent Med J*. 18(3):e23890. Doi: 10.5812/ircmj.23890.
- Bagozzi, R. P. (1980). Performance and satisfaction in an industrial sales force: an examination of their antecedents and simultaneity. *Journal of Marketing*. 44(2), 65-77.
- Bassett, L. (2008). Can conditional cash transfer programs play a greater role in reducing child undernutrition. *World Bank Social Policy Discussion Paper*, 835, 1-84.
- Birch, L. L., & Davison, K. K. (2001). Family environmental factors influencing the developing behavioral controls of food intake and childhood overweight. *Pediatric Clinics*, 48(4), 893-907.

- Boutelle, K. N., Fulkerson, J. A., Neumark-Sztainer, D., Story, M., & French, S. A. (2007). Fast food for family meals: relationships with parent and adolescent food intake, home food availability and weight status. *Public Health Nutrition*, 10(1), 16-23.
- Canpolat, E., & Çakıroğlu, F. P. (2016). Üniversite öğrencilerinin fast-food tüketim alışkanlıkları. *ASOS Journal*, 4(26):473-81.
- Chin, W. W., Peterson, R. A., & Brown, P. S. (2008). Structural equation modelling in marketing: Some practical reminders. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 16(4), 287-298.
- Deveci, B., Deveci, B., & Avcıkurt, C. (2017). Yeme davranışı: Gastronomi ve mutfak sanatları öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 3(5), 118-134. Doi: 10.21325/jotags.2017.86.
- Doğan, D. (2019). *SmartPLS ile veri analizi*, 2. Baskı, Ankara: Zet Yayınları.
- Dovey, T. M. (2010). *Eating behaviour*. England: Mcgraw-Hill Education.
- Eisenberg, M. E., Olson, R. E., Neumark-Sztainer, D., Story, M., & Bearinger, L. H. (2004). Correlations between family meals and psychosocial well-being among adolescents. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 158(8), 792-796.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gillman, M. W., Rifas-Shiman, S. L., Frazier, A. L., Rockett, H. R., Camargo Jr, C. A., Field, A. E., ... & Colditz, G. A. (2000). Family dinner and diet quality among older children and adolescents. *Archives of Family Medicine*, 9(3), 235-240.
- Gorin, A. A., & Crane, M. M. (2008) The obesogenic environment. In: Jelalian E., Steele R.G. (eds) *Handbook of childhood and adolescent obesity (issues in clinical child psychology)*. Boston: Springer. Doi: 10.1007/978-0-387-76924-0_10.
- Güleç, M., Yabancı, N., Göçgeldi, E., & Bakır, B. (2008). Ankara'da iki kız öğrenci yurdunda kalan öğrencilerin beslenme alışkanlıkları. *Gülhane Tıp Dergisi*, 50(2), 102-109.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C., & Sarstedt, M. (2013). *A primer on partial least squares structural equation modelling (PLS-SEM)*. Los Angeles: Sage Publications.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011), PLS-SEM: indeed a silver bullet, *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-152. Doi: 10.2753/MTP1069-6679190202.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM, *European Business Review*, 31 (1), 2-24.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135.
- Işgın, K., Pekmez, C. T., Kabasakal, A., Demirel, Z. B., Besler, H. T., & Çetin, C. (2014). Adölesanlarda duygusal yeme, kontrolsüz yeme ve bilişsel yeme kısıtlaması davranışları ile vücut bileşimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 42(2), 125-131.
- Jáuregui-Lobera, I., García-Cruz, P., Carbonero-Carreño, R., Magallares, A., & Ruiz-Prieto, I. (2014). Psychometric properties of Spanish version of the Three-Factor Eating Questionnaire-R18 (Tfeq-Sp) and its relationship with some eating- and body image-related variables. *Nutrients*. 6(12):5619-35. Doi: 10.3390/nu6125619.
- Kabaran, S., & Mercanlıgil, S. M. (2013). Adolesan dönem besin seçimlerini hangi faktörler etkiliyor?. *Guncel Pediatri*, 11(3), 121-127. Doi: 10.4274/Jcp.11.10820.
- Kaplanoglu, E . (2014). Mesleki stresin temel nedenleri ve muhtemel sonuçları: Manisa ilindeki SMMM'ler üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 131-150 . Doi: 10.25095/mufad.396494.

- Karakuş, S. Ş., Yıldırım, H., & Büyüköztürk, Ş. (2016). Üç faktörlü yeme ölçeğinin türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(3), 229-237. Doi: 10.5455/pmb.1-1446540396
- Karlsson J, Persson LO, Sjöström L. & Sullivan M. (2000). Psychometric properties and factor structure of the Three-Factor Eating Questionnaire (TFEQ) in obese men and women. Results from the Swedish Obese Subjects (SOS) study. *International Journal of Obesity*, 24(12), 1715-1725.
- Kıngır, S., Karakaş, A., Şengün, H. İ., & Çenberlitaş, İ. (2015). Üniversite öğrencilerinin fast-food tercih etme sebeplerinin belirlenmesi: Dicle Üniversitesi örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(3), 102-119.
- Kıraç, D., Kaspar, E., Avcılar, T., Kasımay Çakır, Ö., Ulucan, K., Kurtel, H., Deyneli, O. & Güney, A. İ. (2015). Obeziteyle ilişkili beslenme alışkanlıklarının araştırılmasında yeni bir yöntem “Üç faktörlü beslenme anketi”. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5 (3) , 162-169 . Doi: 10.5455/musbed.20150602015512.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Korkmaz, S. (2005). Fast food hızlı yemek pazarında rekabetçi stratejilerin etkinliği: üniversite gençliğinin tercihlerinin analizi. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 22-39.
- Löffler, A., Luck, T., Then, F.S., Sikorski, C., Kovacs, P., Böttcher, Y., Breitfeld, J., Tönjes, A., Horstmann, A., Löffler, M., Engel, C., Thiery, J., Villringer, A., Stumvoll, M., & Riedel-Heller, S. G. (2015). Eating behaviour in the general population: an analysis of the factor structure of the German version of the three-factor-eating-questionnaire (TFEQ) and its association with the body mass index. *PLoS One*. 10(7):e0133977. Doi: 10.1371/journal.pone.0133977.
- Mançe, O. (2006). The factors making first- year university students vulnerable to pathological eating attitudes. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Matheson, D. M., Robinson, T. N., Varady, A., & Killen, J. D. (2006). Do Mexican-American mothers' food-related parenting practices influence their children's weight and dietary intake?. *Journal of The American Dietetic Association*, 106(11), 1861-1865.
- Monge-Rojas, R., Smith-Castro, V., Colón-Ramos, U., Aragón, M. C., & Herrera-Raven, F. (2013). Psychosocial factors influencing the frequency of fast-food consumption among urban and rural Costa Rican adolescents. *Nutrition*, 29(7-8), 1007-1012.
- Moreno-Navarrete, J. M., Catalán, V., Ortega, F., Gómez-Ambrosi, J., Ricart, W., Frühbeck, G., & Fernández-Real, J. M. (2010). Circulating omentin concentration increases after weight loss. *Nutrition & Metabolism*, 7(1), 27.
- Neumark-Sztainer, D., French, S. A., Hannan, P. J., Story, M., & Fulkerson, J. A. (2005). School lunch and snacking patterns among high school students: associations with school food environment and policies. *The International Journal of Behavioral Nutrition And Physical Activity*, 2(1), 14. Doi: 10.1186/1479-5868-2-14.
- Neumark-Sztainer, D., Hannan, P. J., Story, M., Croll, J., & Perry, C. (2003). Family meal patterns: associations with sociodemographic characteristics and improved dietary intake among adolescents. *Journal of The American Dietetic Association*, 103(3), 317-322.
- Neumark-Sztainer, D., Story, M., Perry, C., & Casey, M. A. (1999). Factors influencing food choices of adolescents: findings from focus-group discussions with adolescents. *Journal of The American Dietetic Association*, 99(8), 929-937.
- Neumark-Sztainer, D., Wall, M., Story, M., & Fulkerson, J.A. (2004). Are family meal patterns associated with disordered eating behaviors among adolescents?. *Journal of Adolescent Health*, 35, 350–359. Doi: 10.1016/j.jadohealth.2004.01.004.

- Njagi, P. G. (2017). Factors that influence consumption of junk foods in fast food restaurants in Nairobi city country, Kenya. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University of Nairobi, Kenya.
- Olsen, S. O., & Ruiz, S. (2008). Adolescents' influence in family meal decisions. *Appetite*, 51(3), 646-653.
- Önder, K., & Önder, E. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin fastfood tüketim alışkanlıkları ve tüketim alışkanlıklarını etkileyen faktörler: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği. Ulusoy, K. (Ed.) 3. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Tam Metinleri Kongre E-Kitabı. (467-477). Bodrum / Muğla.
- Pearson, N., Biddle, S. J., & Gorely, T. (2009). Family correlates of fruit and vegetable consumption in children and adolescents: a systematic review. *Public Health Nutrition*, 12(2), 267-283.
- Ringle, C. M., Wende, S., & Becker, J. M. (2015). SmartPLS 3. Boenningstedt: SmartPLS GmbH, Retrieved November 20, 2020 from <http://www.smartpls.com>.
- Saghaian, S., & Mohammadi, H. (2018). Factors affecting frequency of fast food consumption. *Journal of Food Distribution Research*, 49(856-2018-3106), 22-29.
- Şanlıer, N., Konaklıoğlu, E., & Güçer, E. (2009). Gençlerin beslenme bilgi, alışkanlık ve davranışları ile beden kütle indeksleri arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 333-352.
- Serin, Y., & Şanlıer, N. (2018). Duygusal yeme, besin alımını etkileyen faktörler ve temel hemşirelik yaklaşımları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(2), 135-146.
- Shrewsbury, V. A., King, L. A., Hattersley, L. A., Howlett, S. A., Hardy, L. L., & Baur, L. A. (2010). Adolescent-parent interactions and communication preferences regarding body weight and weight management: a qualitative study. *International Journal Of Behavioral Nutrition And Physical Activity*. 7(1):16. Doi: 10.1186/1479-5868-7-16.
- Smith, R. A., White-McNeil, A., & Ali, F. (2020). Students' perceptions and behavior toward on-campus food service operations. *International Hospitality Review*, 34(1), 13-28. Doi:10.1108/IHR-06-2019-0010.
- Stunkard, A. J., & Messick, S. (1985). The three-factor eating questionnaire to measure dietary restraint, disinhibition and hunger. *Journal of Psychosomatic Research*. 29 (1), 71-83. Doi: 10.1016/0022-3999(85)90010-8.
- Taşpınar, O. (2018). Fast food tüketiminde ailenin rolü; Çanakkale örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3). 879-892.
- Ünalın D., Öztop, D. B., Elmalı, F., Öztürk, A., Konak, D., Pırlak, B., & Güneş D. (2009). Bir grup sağlık yüksekokulu öğrencisinin yeme tutumları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(2), 75-81.
- Unur, K., & Gök, D. (2012). Tüketicilerin tez yemek tüketme nedenleri: mersin şehir merkezinde faaliyet gösteren yerel, ulusal, uluslararası zincir tez yemek işletme müşterileri örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (27) , 357-387.
- Van Strien, T., Frijters, J. E., Bergers, G. P., & Defares, P. B. (1986). The Dutch Eating Behavior Questionnaire (DEBQ) for assessment of restrained, emotional, and external eating behavior. *International Journal of Eating Disorders*, 5(2), 295-315.
- Widing, R. E., Sheth, J. N., Pulendran, S., Mittal, B., & Newman, B. I. (2003). *Customer behaviour: consumer behaviour and beyond*, Melbourne: Cengage Learning.
- Yıldırım, S., Uskun, E., & Kurnaz, M. (2017). Bir il merkezinde liselerde eğitim gören öğrencilerin yeme tutumları ve ilişkili faktörler. *J. Pediatr Res*, 4, 149-55.
- Yurtsever, S. S., & Sütcü, S. T. (2017). Algılanan ebeveynlik biçimleri ile bozulmuş yeme tutumu arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 20-43.

Yazar(lar) Hakkında/About Author(s)

Dr. Öğr. Üyesi Tolga GÖK

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'ndan mezun oldu (1998). Yüksek lisansını Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalında (2002), doktorasını ise Selçuk Üniversitesi'nde İşletme Anabilim Dalında tamamladı (2009). Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu'nda göreve başladı (2000). 2016 yılından itibaren Yükseköğretim Kanunu'nun 39. maddesi kapsamında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda Öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Turizm İşletmeciliği, Sürdürülebilir Turizm, Turizm Pazarlaması, Örgütsel Davranış. Ayrıca MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde Turizm Alan Editörlüğü, Journal of Hospitality and Tourism Management (SCI-Hakemlik), Turkish Studies (Hakemlik) ve turizm ve sosyal bilimler alanında başka dergilerde hakemlikler yapmaktadır. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Müdür Vekili olarak görev yapmaktadır.

Adres: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Cengiz Aymatov Kampüsü, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Bişkek/KIRGIZİSTAN

Öğr. Gör. Dinara İSAKOVA

İshak Razzakov Kırgız Devlet Teknik Üniversitesi Gıda Mühendisliği bölümünden mezun oldu (2000). Yüksek lisansını aynı üniversitenin Gıda Mühendisliği Anabilim Dalında yaptı (2002). Doktorasını aynı üniversitenin Gıda Mühendisliği Anabilim Dalında devam etmektedir. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu'nda göreve başladı (2003). 2007 yılından itibaren Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Gastronomi, Turizm İşletmeciliği.

Adres: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Cengiz Aymatov Kampüsü, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Bişkek/KIRGIZİSTAN

Dr. Öğr. Üyesi Cemal İNCE

Uludağ Üniversitesi, Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'ndan mezun oldu (1990). Yüksek lisansını Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalında (1995), doktorasını ise Cumhuriyet Üniversitesi'nde İşletme Anabilim Dalında tamamladı (2007). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Niksar Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda göreve başladı (1993). 2007 yılından itibaren aynı üniversitenin Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nda görev yapmaktadır. 2017 yılından itibaren Yükseköğretim Kanunu'nun 39. maddesi kapsamında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda Öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Turizm İşletmeciliği, Gastronomi Turizmi, Sürdürülebilir Turizm, Turizm Pazarlaması, Örgütsel Davranış. Ayrıca MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde ve İşletme Araştırmaları Dergisi'nde (İSARDER) hakemlikler yapmaktadır.

Adres: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Cengiz Aymatov Kampüsü, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Bişkek/KIRGIZİSTAN